

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญหลักของการพัฒนา เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 117) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพราะว่า การเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถสมรรถนะและมีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง เดลาเฮย์ (Delahaye, 2005 : 2-3) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ ทักษะและความสามารถทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ สอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2544 : 2) ได้กล่าวว่ากรอบหรือเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น ถ้าพิจารณาการพัฒนาคอนกับการพัฒนาประเทศ น่าจะกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่นของประเทศ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 1) พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น มีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน

นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน แนวการพัฒนาดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็น

ในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เกิดความยั่งยืนตามไปด้วย (สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : ก) ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสำหรับท้องถิ่นและจะได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 2-3) สำหรับการบริหารจัดการหลักสูตรในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการสร้างหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และสร้างหลักสูตรให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 35) สำหรับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นซึ่งเป็นหลักสูตรที่ต้องพัฒนาให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ให้แต่ละท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติมและเน้นการปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และความต้องการของตลาดแรงงาน การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 ผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นกลับมามีบทบาทต่อการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะบุคคล 3 ฝ่าย คือ ผู้นำในหมู่บ้าน พระสงฆ์ในวัด และครูในโรงเรียน ชุมชนบุคคลเหล่านี้จะเข้าร่วมในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาที่เรียกว่า หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลอนุญาตให้กำหนดเนื้อหาในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้ถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ท้องถิ่นจะร่วมกำหนดหลักสูตรที่ทึงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ทั้งภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม เนื้อหาในหลักสูตรจะสอนให้นักเรียนและผู้คนในชุมชน ศึกษาในเรื่องที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน เป็น

การศึกษาในเรื่องที่ใกล้ตัว ปฏิบัติได้ ผู้เรียนก็จะสนใจศึกษาเล่าเรียนและสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาพัฒนาตนเองและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ธรรมชาติการศึกษาในระบบโรงเรียนมักจะมุ่งเด็กเก่งในเชิงวิชาการ เป็นความเชี่ยวชาญในด้านทักษะอย่างหนึ่งอย่างใด การเชื่อมความรู้เหล่านี้เข้ากับระบบความเชื่อของคนรุ่นปู่รุ่นย่า ความรู้ทุกสรรพวิชาได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทักษะผสมผสานกับธรรมชาติ คือ แนวทางของการสร้างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งรัฐธรรมนุญปี 2540 เปิดโอกาสให้เราสามารถกำหนดการเรียนของเราได้ เป็นหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและเชื่อมโยงความรู้ภูมิปัญญาชุมชน เรียกว่า เป็นการศึกษา 3 ระบบ คือ ในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัย เพราะการจัดหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นเรื่องชุดความรู้เชิงภูมิปัญญา การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญา คือ การเรียนรู้เรื่องของชุมชน ความรู้เหล่านี้จะช่วยเปิดช่องว่างระบบการศึกษาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เชื่อมประสานสอดคล้องกับชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 17) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้เปิด โอกาสให้สถานศึกษาจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ได้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาของท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนรู้จักท้องถิ่นเกิดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น ร่วมพิทักษ์ปกป้องและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาท้องถิ่นของตน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนแห่งเจริญความรุ่งเรืองในอดีตกาล ด้วยการตั้งสมณภูมิปัญญาแห่งบรรพบุรุษไทยที่ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อ สืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันเป็นมรดกของแผ่นดินที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามและการมีวัฒนธรรมที่ดีเป็นส่วนสำคัญต่อการดำรงความเป็นไทยให้คงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ เราคนไทยทุกคนจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เพราะการรักษาวัฒนธรรมถือเป็นการรักษาชาติ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์. 2550 : 1) จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นดินแดนแห่งเมืองวัฒนธรรม ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ จึงพากันรักษาและหวงแหนวัฒนธรรมของตน ที่มีมาแต่เดิมได้อย่างมั่นคง และชาวเมืองได้แสดงน้ำใจต้อนรับผู้มาเยือนได้อย่างขุ่มชื่นและอímเอิบ สร้างความประทับใจให้กับผู้มาเยือนเหล่านั้น ไม่เสื่อมคลาย ถือได้ว่าได้สัมผัสกับอารยธรรมอันเก่าแก่และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วยพื้นที่ 18 อำเภอ 145 ตำบล ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็มีวัฒนธรรมประเพณีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ล้วนมีคุณค่าน่าศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ที่เป็นหลักฐานสำคัญแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในอดีต โดยเฉพาะเมืองโบราณนามว่า "ฟ้าแดดสงยาง"

หรือ "ฟ้าแดดสงยาง" ซึ่งถือได้ว่าเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่และที่สำคัญคือ เคยเรืองอำนาจในหลาย ๆ ด้านมาก่อน อาทิ การเมืองการปกครอง สังคมและ เศรษฐกิจ โบราณสถานที่น่าสนใจถือว่า ยิ่งใหญ่นี้ตั้งอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ยังมีแหล่งผลิตผ้าไหมแพรวาเนื้อละเอียดที่สวยงาม สงดงามขึ้นชื่อของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่สวยงาม โดดเด่นเป็นที่ภาคภูมิใจของชาวเมือง สมควรถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีคุณค่านี้ สืบต่อไปไม่ให้สูญหาย และแหล่งผลิตผ้าไหมที่ขึ้นชื่อนี้ อยู่ที่ ตำบลบ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรี โบราณที่มีน้ำเสียง ไพเราะจับใจซึ่งบรรพบุรุษได้สะสมภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ให้ลูกหลาน นั่นคือ เสียงดนตรีพื้นบ้าน โปงลาง และถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดและแหล่งกำเนิดของคนตรีนี้ก็อยู่ในจังหวัด กาฬสินธุ์ สิ่งที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ล้วนทำให้ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ประทับใจเป็นอย่างยิ่งและภูมิ ปัญญาเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน (สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดกาฬสินธุ์. 2550 : 2-5)

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางพระพุทธศาสนา ศิลปะ ที่สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและเป็นจุดแข็งของจังหวัด จากเอกลักษณ์ของกลุ่มชนที่ได้สร้างสรรค์เอาไว้ด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษอย่างมากมาย ปัจจุบันวัฒนธรรมของต่างชาติ ได้แพร่ขยายเข้ามาในประเทศไทยทุกประเทศในแถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ต่าง ได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบและวัฒนธรรมของต่างชาตินั้น ได้เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนในประเทศไทยทุกประเทศเกือบแทบทั้งสิ้น ได้ทำลาย วัฒนธรรมที่ดีที่เขารักขามาหรือการดำรงชีวิตของผู้คนแบบเดิมที่มีอยู่แทบหมดไป และที่สำคัญได้กระทบและทำลายวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์จนเกิดความเสียหายอย่างน่าวิตก ดังจะ เห็นได้จาก การประพาศิตินของเยาวชนที่เยาวชนในวัยนี้กำลังจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคล สำคัญที่มีคุณค่าให้กับสังคมและมีประ โยชน์อย่างสูงสุดของจังหวัดและประเทศไทย เยาวชน เหล่านี้ ควรจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนตามพระธรรมอันเป็นคำสั่งสอนที่มีคุณค่ายิ่งของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่กลับให้ความสำคัญในความเจริญรุ่งเรืองทางวัตถุและหลงเสพใน อบายมุข เมื่อเยาวชนของจังหวัดหลงผิดได้มองสิ่งที่ผิดกลับเห็นชอบเป็นเรื่องที่ถูกที่ควรจะทำให้ เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีหรือเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและมีประ โยชน์ได้อย่างไร ด้วยเหตุผล ที่กล่าวอ้างแสดงนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการรักษามรดกวัฒนธรรมของจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงได้ ทำงานวิจัยขึ้นมาเพื่อรกร อนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีเอาไว้และให้คงอยู่ต่อไป จากยุทธศาสตร์ของ จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มุ่งพัฒนาโบราณสถานเมืองฟ้าแดดสงยางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างยั่งยืนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั่วทั้งประเทศได้อย่างภาคภูมิใจและที่สำคัญต้องเร่ง ดำเนินการ เพื่อให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตลอดทั้งแหล่ง โบราณวัตถุอันล้ำค่าแห่ง

เมืองฟ้าแดดสงยาง คังนั้นผู้ทำการวิจัยในฐานะที่เป็นชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงต้องการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้น เพื่อนำไปทดลองใช้ร่วมกับหลักสูตรแกนกลาง จากนั้นจะทำการทดลองใช้และประเมินผลการใช้ เพื่อเป็นแนวทางให้อุชนรุ่นหลัง ได้มีโอกาสศึกษาเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในบ้านเมืองของตน อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนากลุ่มอาชีพและกลุ่มงานวิชาการในจังหวัดต่างๆ ให้มีความมั่นคงและยั่งยืน จึงขอให้ร่วมกันจรจร ใจรักยกยาศึกษาปฏิบัติปฏิบัติให้คงอยู่คู่กับชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สถานศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ที่เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในเรื่องใดบ้าง
2. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สถานศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ต้องการ เป็นอย่างไร
3. การทดลองใช้และการประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีผลอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ จังหวัดกาฬสินธุ์ หลังจากได้เรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นหลัง การทดลองใช้มากกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดย แบ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัย ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 สำรวจความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการหลักสูตรสาระการ เรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ว่ามีความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ในเรื่อง ไคบ้าง

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความต้องการของ สถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 โดยการพัฒนาค้นคว้าหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่วิจัยไว้ ในบทที่ 2 แล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยผู้ที่ มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาค้นคว้าหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัด กาฬสินธุ์

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของ จังหวัดกาฬสินธุ์ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเป้าหมาย คือ โรงเรียนบ้านลาด วิทยาสาริม ตำบลหลักเมือง อำเภอภมราไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ระยะที่ 1

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 753 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสของจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 376 คนโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727)

3. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 2

ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาค้นคว้าหลักสูตรสาระการ เรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ เช่น ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ นักปราชญ์

ท้องถิ่น เจ้าอาวาส ครู นักวิชาการ ประชาชน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. เป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 3

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภออมลาคไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยแยกเป็นระดับชั้น ๆ ละ 1 ห้อง รวม 3 ห้องเรียน จำนวน 52 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

5. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์

ตัวแปรตาม คือ ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติ ต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์

ระยะเวลาดำเนินการ

1 พฤษภาคม 2553 – 31 มีนาคม 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติและเจตคติ ไปในทิศทางที่พึงประสงค์
2. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง เนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนในท้องถิ่นหนึ่งที่ใดโดยเฉพาะ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540 : 144) ในการวิจัยครั้งนี้ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่บุคลากรในท้องถิ่นนั้นได้สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาเจตคติและพัฒนาทักษะปฏิบัติ ของบุคคลให้ดีขึ้น ต่อมาตุภูมิของตน หรือมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐาน สภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์

3. การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง การที่สถานศึกษาชั้นพื้นฐานปรับปรุงหรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา สาระ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรม

ให้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดกาฬสินธุ์

4. การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาปรับปรุง ไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยคาดหวังผลสัมฤทธิ์ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

5. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ที่มนุษย์คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาในแต่ละท้องถิ่น และมีคุณค่าต่อวิถีการดำเนิน ในชีวิตของมนุษย์ หรือองค์ความรู้ความสามารถของมนุษย์ที่สั่งสมสืบทอดกันมาอันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่จะใช้แก้ปัญหา ปรับตัว เรียนรู้และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อรุ่นหรือ คือแก่นของชุมชนที่จรจร โลงให้อยู่รอดจนถึงปัจจุบัน

7. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคลผู้มีส่วนร่วมได้ ส่วนร่วมเสีย ในการบริหารจัดการตัดสินใจและร่วมการจัดการศึกษา โดยมีความเชื่อว่า การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบมากขึ้นในการทำงานหรือประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อทำให้งานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญ นักปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าอาวาส ครู นักวิชาการ ประชาชน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน บุคลากรทางการศึกษา ตามกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยระยะที่ 2

8. ความรู้ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่างๆ รวมถึงแบบกระสวนของโครงการ วัตถุประสงค์ในด้านความรู้โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบเบญจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1956 : 26 - 28) ในการวิจัยครั้งนี้ ความรู้ หมายถึง เนื้อหาหรือเรื่องราวความรู้ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งวัดด้วยข้อสอบแบบปรนัยซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

9. ทักษะการปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งให้ผู้เรียนลงมือทำงานหรือปฏิบัติชิ้นงานหรือประกอบกิจกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดทักษะ คือความชำนาญ ความคล่องแคล่วหรือปฏิบัติได้อย่างอัตโนมัติหรือการปฏิบัติตามที่ได้รับความรู้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่อง หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ

จังหวัดกาฬสินธุ์ (สมนึก ภัททิยธานี, 2541 : 50) ในการวิจัยครั้งนี้ ทักษะปฏิบัติ หมายถึง ทักษะปฏิบัติซึ่งเป็นแบบวัดพฤติกรรม ระหว่างเรียนในด้านการประเมินผลงาน กระบวนการทำงาน กลุ่ม การนำเสนอผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล การปฏิบัติงานของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้ทักษะการปฏิบัติของนักเรียน จำนวน 4 แบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

10. **ทัศนคติ** หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ต่อบุคคลและต่อสถานการณ์ต่างๆ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 54) ในการวิจัยครั้งนี้ เจตคติ หมายถึง เป็นความรู้สึกนึกคิดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อจังหวัดกาฬสินธุ์ หรือความรู้สึกนึกคิดที่ได้รับความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) คือ มากที่สุดถึงน้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

11. **กิจกรรมการเรียนรู้** หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีความสำคัญที่จะกระทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ และกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา มีทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

12. **การเรียนการสอน** หมายถึง กระบวนการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนจะต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้และจัดหาจัดทำให้กับนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความพยายามในการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในการที่จะทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

13. **สื่อการเรียนการสอน** หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการ วัสดุ ของจริง สิ่งต่าง ๆ และธรรมชาติที่อยู่รอบตัวซึ่งสามารถเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้เพื่อเอื้อประโยชน์ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ ชุดการเรียนการสอน แบบฝึกหัด/แบบฝึกทักษะ แหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยี

14. **การวัดและประเมินผลการเรียนรู้** หมายถึง เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ต่อการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับประโยชน์ที่เป็นประเด็นหลัก ดังนี้

1. ได้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี
2. เป็นแนวทางในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตรการฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอาชีพ และหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
3. นำเสนอรูปแบบการแก้ปัญหาหลักสูตรที่อาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY